

LÆRERVEILEDNING

Foto: Shutterstock

Formålet med læringsressursen *Hatefulle ytringer mot folkevalgte – en trussel mot lokaldemokratiet?* er at elevene skal lære mer om hvordan hatefulle ytringer kan være en trussel mot lokaldemokratiet. Læringsressursen er rettet mot 10. klasse- og videregående elever. Elevene vil gjennom opplegget få mulighet til å lære hvilken betydning ytringsfrihet har i demokratiet og reflektere over grensen mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer, diskutere hvorfor noen grupper opplever mer hets og trusler enn andre, samt reflektere over hvordan de kan bidra til at folkevalgte ikke mottar hatefulle ytringer.

Opplegget varer i ca. 90 minutter og elevene bør deles inn i grupper på 4-5 personer hvor de kan diskutere og reflektere over ulike problemstillinger. Lærer bør styre opplegget fra tavla da bruk av PC blant elevene kan virke forstyrrende. Ellers er det viktig at elevene får mulighet til å diskutere fritt før de blir presentert for faktaboksene. Diskusjonen må derfor skje før faktaboksene åpnes – noe som kan gjøres i plenum. Deretter kan elevene diskutere de påfølgende spørsmålene basert på informasjonen i faktaboksene, i grupper.

NB! Læringsressursen inneholder eksempler fra rettssystemet på hatefulle ytringer. Vi oppfordrer lærere til å lese igjennom disse og se introduksjonsvideoen før timen for å vurdere om dette egner seg for klassen.

Hvordan er hatefulle ytringer en trussel mot lokaldemokratiet?

«Dette (hatefulle ytringer) har negative effekter for både den enkelte politiker og politikere som gruppe. Potensielt kan dette også få negative effekter for hele samfunnet da unge er mer utsatt for og blir mer påvirket av hat og trusler, noe som kan påvirke framtidig rekruttering til lokaldemokratiet» (Ipsos, 2019a).

UNDERVEIS I OPPLEGGET

Nedenfor finnes en rekke tips læreren kan ta i bruk dersom det er vanskelig for elevene å diskutere problemstillingene. Forventet læringsutbytte knyttet til de ulike problemstillingene er også listet nedenfor.

Problemstilling 1: Hvordan kan hatefulle ytringer være en utfordring for lokaldemokratiet?

- Kompetansemål 10.trinn (samfunnsfag): *Beskrive trekk ved det politiske systemet og velferdssamfunnet i Norge i dag og reflektere over sentrale utfordringer*
- Læringsutbytte: Vise elevene at det er en sammenheng mellom hatefulle ytringer og deltakelse i lokaldemokratiet.
- Bakgrunnsinformasjon: Hatefulle ytringer kan føre til at noen velger å ikke ta del i samfunnsdebatten i frykt for å motta trusler. Det betyr at ytringsfrihet ikke sikres i praksis og er en trussel mot demokratiet. Det kan også svekke motivasjonen til de folkevalgte (Telemarksforskning, 2022).

Tips til refleksjon

Hvorfor hatefulle ytringer kan være spesielt vanskelig for lokalpolitikere?

- I lokaldemokratiet kan opplevelsen av hatefulle ytringer og trusler forsterkes da mange i lokalmiljøet vet hvem du er, hvor du bor og hvem familien din er. Du bor gjerne også på stedet der du er folkevalgt.
- I tillegg er de fleste lokale folkevalgte fritidspolitikere, som jobber i en vanlig jobb ved siden av det å være politiker.
- Lokalpolitikere har ikke noe særskilt vern og sikkerhetsoppbud slik nasjonale politikere har.

Tips til refleksjon

Mulige langsiktige konsekvenser av hatefulle ytringer

- Sitter vi til slutt igjen med en ensartet gruppe (tenk kjønn, etnisitet, alder etc.) som ikke er et representativt utvalg av innbyggerne de er satt til å representere?
- Hva skjer dersom ingen unge forblir i politikken?
- Hvordan påvirker det samfunnsdebatten og demokratiet når folk ikke lenger tør å ytre seg?

Problemstilling 2: Hvor går grensen mellom ytringsfrihet og hatefulle ytringer?

- Kompetansemål vg1 (samfunnskunnskap): *vurdere årsaker til og tiltak som kan forebygge rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer, og drøfte grensene for ytringsfriheten*
- Læringsutbytte: vise hvor vanskelig det kan være å skille mellom hva som er beskyttet av ytringsfriheten og hva som er hatefulle ytringer, og hvordan hat og trusler som ikke er «ulovlige» kan ødelegge samfunnsdebatten, fri meningsutveksling og ramme dem som utsettes for det.

Tips til tolkning av ytringer

- Her kan det være hensiktsmessig å ha definisjonen av hatefulle ytringer slik den er definert i straffeloven oppe på tavlen, slik at eleven aktivt kan bruke den i diskusjonen.
- Det er viktig at lærer lytter til diskusjonene i de ulike gruppene. Dette for å unngå at de hatefulle ytringene blir diskutert på en usaklig måte og at lærer er oppmerksom dersom noen skulle sympatisere med- eller bagatellisere holdningene/ytringene som blir presentert.

Problemstilling 3: Tror du den utbredte bruken av sosiale medier har bidratt til flere hatefulle ytringer mot folkevalgte? Hvis ja, hvordan?

- Kompetansemål 10. trinn (samfunnsfag): *Utforske ulike plattformer for digital samhandling og reflektere over hvordan digital deltakelse og samhandling påvirker formen på og innholdet i samfunnsdebatten*
- Læringsutbytte: Reflektere over hvordan internett og sosiale medier har senket terskelen for å ytre seg – på godt og på vondt.

- Bakgrunnsinformasjon: Ipsos (2020) fant at økt bruk av internett, digitale plattformer og sosiale medier påvirker ytringsklima i kommune-Norge.

Problemstilling 4: Hvorfor opplever noen grupper av folkevalgte mer hat og trusler?

- Kompetansemål 10. trinn (samfunnsfag): *Drøfte hvordan framstillinger av fortiden, hendelser og grupper har påvirket og påvirker folks holdninger og handlinger*
- Læringsutbytte: Finne ut hvilke grupper som er mest utsatt for hets og reflektere over hvorfor - gjerne ved å knytte det til fortiden, f.eks. underliggende maktstrukturer.

Tips til refleksjon

Hvorfor får hatefulle ytringer større konsekvenser for kvinner?

- Ofte andre typer trusler, mange som skal ta deg, kvinner blir reddere, kvinner mer tilbøyelige for å trekke seg tilbake.
- Hatefulle ytringer handler oftest om sak, ikke om kjønn eller etnisitet. Sakene som skaper mye uro er byggesaker, nedlegging av offentlige institusjoner som skoler og sykehus og kommune- og fylkessammenslåing (Telemarkforskning, 2022)

Problemstilling 5: Hvordan kan du være med å bidra til at folkevalgte ikke opplever hatefulle ytringer?

- Læringsutbytte: Gjøre elevene bevisst på at de kan utgjøre en forskjell
- Bakgrunnsinformasjon: «Avsenderne av hatefulle ytringer er ofte er godt voksne og dem som ikke er vokst opp med internett» (Ipsos, 2019b).

Valgfritt som eget opplegg eller ved ekstra tid:

Problemstilling 6: Hvordan mener du at uenighet best kan kommuniseres?

- Kompetansemål demokrati i praksis: *delta i meningsbrytninger og håndtere uenighet*

Det er en stor økning i antall land hvor ytringsfriheten er truet.

Det siste tiåret har det vært en forverring av sivile rettigheter, større trusler mot ytringsfriheten og mindre vel fungerende myndigheter (Status kommune, 2021).

Ønsker dere å lære mer om ytringsfrihet? Sjekk ut læringsressursene på [elevkanalen](#)

KILDER

Ipsos. (2019a). Hat og trusler mot folkevalgte. Hentet fra

<https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/forskning-og-utvikling/nyhetsaker/Hat-og-trusler-mot-folkevalgte.pdf>

Ipsos. (2019b). Forebygging og håndtering av hat og trusler mot folkevalgte. Hentet fra

<https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/forskning-og-utvikling/fou-rapporter/Rad-Hat-og-trusler.pdf>

Ipsos. (2020). Hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte. Rettslige rammer, rettspraksis og kommunesektorens praksis. FoU-prosjekt nr. 204030. Hentet fra

<https://www.ks.no/contentassets/87ce0e5d6454422dadfdd51b860f8a3c/Hatefulle-ytringer-og-trusler-mot-lokale-folkevalgte.pdf>

KS sin temaside om hets og trusler: <https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/hets-og-trusler/>

Telemarksforskning. (2022). Lokaldemokrati og lokalpolitikeres arbeidsvilkår. Hentet fra

https://www.regjeringen.no/contentassets/a1de937bf67a44dda49f1f95ab9a0c92/sluttrapport_lokaldemokrati_tf.pdf

Politiet. (2015). HATKRIM. Rettslige og praktiske spørsmål. Hentet fra

<https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/anmeldt-hatkriminalitet-oslo/hatkrim---rettslige-og-praktiske-sporsmal-november-2015.pdf>

Høyesterett (2020). Hentet fra

<https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2020/januar-2020/hr-2020-184-a.pdf>

Høyesterett (2020). Hentet fra

<https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2020/januar-2020/hr-2020-185-a.pdf>